

позиція бізнесу як співтовариства «корпоративних громадян», які беруть участь у вирішенні гострих соціальних проблем, є вимогою сучасності. Прагнення до високих суспільних ідеалів буде неодмінно позначатися на іміджі підприємства, підвищить конкурентоспроможність суб'єкта господарювання на ринку, що призведе до підвищення конкурентоспроможності як регіонів, так і суспільства.

Література

1. Солодуха О. В. Оцінка управління соціальною відповідальністю бізнесу. [Електронний ресурс]. — Доступний з http://director.at.ua/upravlinnja_socialnoju_vidpovidalnistju_biznesu.pdf

2. Градюк Н. М. Сучасні моделі соціальної відповідальності підприємств. [Електронний ресурс]. — Доступний з http://www.rusnauka.com/22_PNR_2011/Economics/10_90610.doc.htm

Юшкевич О. О.

канд. екон. наук, доцент,
Житомирський державний
технологічний університет,
Україна

Yushkevich O. O.,

PhD Economics
Zhytomyr state technological
university, Ukraine

ІНСТРУМЕНТИ ПРЯМОГО ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Досліджено різновиди стандартів, нормативів і лімітів як інструментів розвитку сільськогосподарських підприємств

INSTRUMENTS DIRECT EKONOMIKO ECOLOGICAL ADJUSTING of DEVELOPMENT of AGRICULTURAL ENTERPRISES

Investigated varieties of standards, norms and limits, as to the instrument of development of agricultural enterprises

Для результативного регулювання необхідна всебічна оцінка, постійне коригування та зворотній зв'язок. Екологічні інструменти механізму регулювання, найефективніші тоді, коли нормативні вимоги до сільськогосподарських підприємств спонукають їх до максимально можливого, інстинктивного дотримання норм, що породжені внутрішньою мотивацією, за відсутності жорсткого контролю. Спонтанне дотримання вимог обумовлено соціально-економічною вигодою. Внутрішня мотивація, як це традицій-

но буває в аграрному секторі, є недостатньою, тому застосовується вплив із зовні, через перевірки та санкції. Проте, якщо контролюючі заходи не забезпечують необхідний рівень відповідності, зокрема підвищення якості навколишнього середовища (екологічного покращення), це означає, що нормативні та правові вимоги повинні бути переглянуті.

Екологічна політика застосовує інструменти як прямого, так і непрямого регулювання. При виборі певної моделі екологічної політики важливо підібрати такі інструменти та їх комбінації, що дозволять вирішити конкретне завдання та досягти визначеної цілі з найбільшою ефективністю. Специфіка екологічних проблем економічного розвитку сільськогосподарських підприємств полягає в тому, що вони не можуть бути вирішені ринковим шляхом. Це заходи загальнодержавного характеру.

Найрозповсюдженішими інструментами прямого економіко-екологічного регулювання є моральне засудження, а також екологічні стандарти та нормативи.

Моральне засудження припускає вплив на поведінку сільгоспвиробників за допомогою громадської думки й етичних норм. Ефективність застосування цього інструменту залежить від ряду соціальних, культурних та інших факторів. Моральне засудження це дієвий інструмент економіко-екологічного регулювання в європейських країнах, де дбайливе ставлення до природи є традицією. Однак, часто мотив максимізації прибутку виявляється настільки потужним, що підприємство ігнорує думку суспільства про етичну сторону його поведінки. У цьому випадку необхідно використовувати такі зовнішні регулятори поведінки, як правові норми. В екологічній політиці вони представлені відповідними стандартами, лімітами та нормативами.

Екологічні стандарти й нормативи широко поширені в практиці економіко-екологічного регулювання. Типовими їх різновидами є: дозвіл на забруднення навколишнього середовища в установленому розмірі; зобов'язання скоротити емісії забруднюючих речовин на певну величину в абсолютному або процентному вимірі; стандарти на виробничі технології; стандарти на природоохоронні технології; норми вмісту забруднюючих і шкідливих речовин у готовій продукції (наприклад, вміст нітратів, пестицидів чи радіоактивних елементів у продукції сільського господарства); обмеження та заборона на виробництво або споживання товарів, що спричиняють забруднення навколишнього

середовища; обмеження та заборона на діяльність сільськогосподарських підприємств Чорнобильської зони радіаційного забруднення.

На основі проведеного глибокого аналізу стандартів, нормативів і лімітів, що встановлюються в законодавчому порядку нами було виявлено недоліки, що знижують привабливість екологічних стандартів і нормативів як інструменту економіко-екологічного регулювання розвитку сільськогосподарських підприємств.

По-перше, не відповідність критерію економічної ефективності. Це пояснюється тим, що стандарти й ліміти розробляються на основі усереднених даних без урахування індивідуальних відмінностей між сільськогосподарськими підприємствами.

По-друге, бюрократизація екологічних регуляторів позбавляє гнучкості в прийнятті рішень щодо розвитку.

По-третє, ігнорується принцип альтернативних витрат.

По-п'яте, сповільнюється процес розвитку, через позбавлення сільськогосподарських підприємств стимулу до технологічних інновацій, що знижує їх конкурентоспроможність на ринках готової продукції.

Вважаємо, що проблеми пов'язані з розвитком сільськогосподарських підприємств обумовлені суперечливими поглядами на цілі розвитку. До недавнього часу вважалося безперечним твердження про те, що основною та чи не єдиною ціллю будь-якого підприємства є максимізація одержуваного ним прибутку. Проте, з усвідомленням необхідності гуманізації економіки, посилення впливу на життєдіяльність глобальних проблем цивілізації серед цілей розвитку підприємства, на наше переконання, слід виділяти наступні їх групи: економічні цілі (максимізація прибутку, мінімізація витрат, зростання активів і тощо); технічні цілі (підвищення технічного рівня виробництва, якості продукції і т. д.); соціальні цілі (скорочення робочого часу, безробіття, підвищення рівня життя); екологічні цілі (зниження збитків навколишньому середовищу та ін.).

Усі ці та деякі інші недоліки інструментів прямого економіко-екологічного регулювання можуть бути компенсовані шляхом їх комбінації з методами не прямого регулювання, застосування яких дозволить вирішувати екологічні проблеми з більшою ефективністю.